

clūsionis est, quia cap. ult. h. t. generaliter damnatur quælibet præscriptio, quæ cum peccato et mala fide procedit; ergo etiam hujusmodi præscriptio actionis personalis cum mala fide: nam qui dicit omnia, nihil excludit, c. *Solitæ. de Majorit. et obed.* cum similibus. Antecedens patet ex verbis cit. cap. ult., h. t., ibi: « Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est, synodali iudicio diffinimus, ut nulla valeat absque bona fide præscriptio tam canonica, quam civilis, » etc. Accedit, quod præscriptio actionum personalium cum mala fide, foret nutritiva peccati; eo quod debitores saltem pro foro externo, non possent amplius compelli ad solvendum debitum, v. g. vi mutui contractum; imo admissa tali præscriptione manutenerentur in continuanda iniqua detentione rei alienæ, seu debiti non solvendi; ergo hoc ipso non est admittenda.

117. *Solvuntur instantiæ.* — Obijcies contra hoc. Jus canonicum considerat malam fidem possidentis rem alienam contra conscientiam; ergo non derogavit legibus civilibus denegantibus actionem personalem post lapsum certi temporis ob solam negligentiam non repetentis rem suam. Probatur consequentia: quia hic intervenit res, possidetur, sed solum excluditur actio alterius. Resp. neg. consequent. loquendo de actionibus personalibus, quæ correspondent obligationibus ad agendum. Ad probationem negatur assumptum: quia in tali præscriptione, si procederet, necessario deberet intervenire possessio, vel potius quasi possessio propriæ libertatis, seu immunitatis a tali obligatione: talis autem possessio non potest haberi sine peccato, ex quo quis novit sese obligatum ad tale quid agendum, vel non agendum conformiter dictis n. 112. et 113.

118. Obijcies ulterius: Dantur complures aliæ actiones, quæ tolluntur, seu contra eas fit præscriptio lapsu certi temporis, et quidem ob solam negligentiam actoris, qui postmodum perdit jus agendi, neque amplius auditur. quantumvis alter sese noverit reum; ergo idem videtur dicendum in dictis actionibus personalibus. Antecedens patet: quia sic tollitur Actio injuriarum lapsu unius anni, l. *Si non convicii. c. de Injuriis.* Actio redhibitoria lapsu sex mensium l. *Cum sex. c. de Ædilit. edict.* Actio quanti minoris lapsu unius anni, et aliæ hujusmodi; ergo. Resp. neg. consequent. Quia, ut notat Covarruvias cit. § 11. n. 6. aliud est, actionem

negari a lege humana post lapsum certi temporis, seu ob etiam causam, quæ solet contingere absque ullo dolo, et peccato adversarii; uti fit in actionibus allegatis: aliud vero, actionem tolli per factum cujuspiam mala fide continuatum, sique fomentum a lege exhiberi ad occupandas res alienas cum mala fide, et peccato. Illud quippe ob commune bonum reipublicæ, atque ad refrænandam litium multitudinem, bene potest fieri: non vero istud posterius. Hoc autem accideret admissa præscriptione cum mala fide contra obligationes, atque actiones personales, quæ dantur ad aliquid agendum, v. g. ad solvendum creditori debitum; vel non agendum, v. g. ad non ædificandum altius etc. Nam talia faciens, seu continuans, interea semper peccaret injuste detinendo rem alienam, neque eam restituendo, cum posset; aut injuste per suam ædificium lædendo jus proximi animo complendæ præscriptionis contra actionem personalem, forsitan in posterum contra ipsum instituendam.

119. *An detur actio ex pacto nudo.* — Urgebis. Valet lex, qua ad evitandam litium multitudinem in foro externo denegatur actio ex pacto nudo, l. *Juris gentium.* § *Sed cum. ff. de Pactis.* Item et alia Lex statuens, quod venditori infra dimidium justii pretii decepto, in foro externo non subveniatur, sed eidem actio negetur, l. *Rem minoris. c. de Rescindend. vendit. et c. Cum dilecti. 3. de Emption.* Et tamen hic intervenit mala fides non servantis obligationem pacti nudi, vel non suppletis defectum justii pretii, ac proinde subest periculum peccati; ergo data solutio non subsistit. Resp. leges hujusmodi fuisse latas ob bonum commune reipublicæ, publicamque quietem conservandam, permittendo minus malum ad evitanda majora mala: quanquam de facto, atque ad præcavendum peccatis, quæ orirentur ex violatione pactorum nudorum, non solum de jure canonico, verum etiam secundum hodiernos mores in foro civili, detur actio ex pacto nudo; prout uberius dictum fuit supra lib. I, tit. XXXV. *De Pactis.* § 1. n. 31. et 37. Unde hæc obiectio posset retorqueri. Accedit ratio disparitatis: quia præscriptio cum mala fide expresse fuit revocata per concilium generale, relatum cap. ult. h. t. eo quod spe lucrificandi, seu complendæ præscriptionis, animaverit homines ad continuandam injustam possessionem rei alienæ; secus accidit in legibus proxime allegatis.

§ V.

DE TITULO AD PRÆSCRIPTIONEM REQUISITO.

120. *Titulus justus requiritur ad præscriptionem.* — Quæritur I. Utrum, et cur ad præscriptionem requiratur titulus? Resp. I. Inter alias condiciones ad præscriptionem requisitas, etiam est justus titulus. Ita liquet ex c. *Si diligenti. 17. h. t.* ubi dicitur: « Cum in præscriptione rerum ecclesiasticarum bona fides, et justus titulus exigatur: » Concordat c. *Dudum. 31. de Decimis;* ubi allegans præscriptionem jubetur per Papam præscriptionis titulum probare. Adde textum in l. ult. c. *de Usucapion. pro hærede,* ibi: « Usucapio non præcedente vero titulo, procedere non potest. » Et l. *Nullus. c. de Rei vindicat. ibi:* « Nullo justo titulo præcedente possidentes ratio juris quærere dominium prohibet; » cum similibus.

121. *Et quidem duplici de casu. Primo, ad purgandum vitium malæ fidei, quando jus commune resistit præscribenti, vel est præsumptio contra ipsum.* — Resp. II. Ejusmodi titulus duplici præcipue de causa requiritur ad præscriptionem. Primo quidem ad purgandum vitium malæ fidei, quando vel jus commune resistit præscribenti, vel alia præsumptio est contra ipsum. Textus est in cap. 1. h. t., in 6. ibi: « Licet ei, qui rem præscribit ecclesiasticam, si sibi non est contrarium jus commune, vel contra eum præsumptio non habeatur, sufficiat bona fides: ubi tamen est ei jus commune contrarium, vel habetur præsumptio contra ipsum, bona fides non sufficit, sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat præscribendi: Nisi tanti temporis allegetur præscriptio, cujus contrarii memoria non existat. » Hæc pontifex; ac pluribus declarat Glossa ibid. § *Titulum.* et Joan. Andreas. et Barbosa in *Collectan.* ad cit. cap. 1. h. t. in 6. et Vivianus in *Rational.* ibid. atque Abbas c. *Si diligenti. n. 20. h. t.* juncto texta ibid. cum communi.

122. *Tempus immemoriale, et præscriptio immemoralis, quæ?* — Porro « Tempus immemoriale, seu præscriptio immemoralis » dicitur, cujus initium excedit memoriam hominum: sive, « cujus origo memoriam excessit, » scilicet hominum, qui nunc vivunt, l. *Hæc jura. § Ductus aquæ.* juncta Glossa § *Memoriam. ff. de Aqua quotidian.* etc. *Super quibusdam. 26. de Verb. signif.* Quia vero censetur aliquid excedere memoriam hominum, si excedat centum annos, qui est finis

vitæ longævæ hominis, l. *An usufructus. ff. de Usufruct.* Hinc ad præscriptionem tanti temporis, cujus initii memoria non extat, requiri lapsum centum annorum, nec sufficere præscriptionem brevioris temporis, non pauci voluerunt: ut Curtius Junior consil. 90. col. fin.; Cardinalis c. *Si diligenti in fin. de Præscript.* Felinus c. *Cum vobis.* eod. quos pro hac sententia allegat Cravetta proxime citandus; ac novissime Pirlhing h. t. n. 127. cum nonnullis aliis.

123. *Præscriptio tanti temporis, cujus initii memoria non extat, est minor præscriptione centenaria.* — Oppositum tamen, seu quod præscriptio temporis, cujus initii memoria non extat, non requirat tempus centum annorum, sed minor dicatur præscriptione centenaria: innuit Glossa c. *Cum vobis. § Centum annorum,* et Barbosa ibid. n. 5. h. t. Idemque ex professo, ac pluribus allegatis doctoribus, et rationibus, probat Aymon Cravetta tom. XVII. *Tractatum,* tract. *de Antiquitat. tempor.* part. IV, § *Absolutis differentis. n. 2.* et seqq. Ratio est, tum quia præscriptio centenaria, et præscriptio tanti temporis, cujus initii memoria non extat in contrarium, diversis nominibus appellantur; ergo una non debet importare idem, quod altera, arg. l. *Si idem. c. de Codicillis;* tum quia præscriptio centenaria soli romanæ Ecclesiæ competit, c. *Cum vobis. 14. et c. Si diligenti. 17. h. t.* et Auth. *Quas actiones. c. de Saeros. Eccles.* ergo præscriptio illa, cujus initii memoria non extat, et contra ecclesias inferiores procedit, hoc ipso nequit importare tempus centum annorum; alioquin falsum foret, quod sola romana Ecclesia gaudeat privilegio præscriptionis centum annorum. Tacentur aliæ rationes, apud Cravettam videndæ.

124. *Et quomodo probetur ea per testes.* — His accedit Engel, h. t. n. 34. ubi inquit, quod practici advertant, præscriptionem tanti temporis, cujus initii memoria non extat in contrarium, probari per testes, qui saltem quadraginta annos testantur de visu, vel sensu proprio, ac de cætero etiam a suis majoribus semper audierunt rei statutum sic fuisse. Mynsinger centur. 1. observat. 30. Concordant dicta superius lib. I. tit. IV. *De consuetudine.* § 7. n. 180. ubi agitur de probatione consuetudinis immemoralis.

125. *Ad præscriptionem requiritur titulus, ut ea breviori, seu ordinario tempore compleatur.* — Secundo, requiritur titulus ad præscriptio-

nem, ut hæc brevior, seu ordinario tempore compleatur. Sic enim ad præscribenda bona immobilia privatorum cum titulo, sufficit tempus longum; quod est decem annorum inter præsentem, et viginti annorum inter ab-sentes, § 1. Instit. de Usucapion. E contra vero ad præscribendum bona ejusmodi sine titulo, requiritur possessio triginta annorum bona fide continuata, l. Sicut in rem. c. de Præscription. triginta vel quadraginta annor. cum similibus; atque ex professo dicitur infra § 6. n. 155. et seqq.

126. Ad præscriptionem sufficit titulus putativus, seu coloratus, nec requiritur verus. Et in quo sensu ille dicatur justus titulus? — Dices. Si aliquando ad præscriptionem requiritur justus titulus, ergo tunc non amplius erit opus præscriptione. Probatur consequentia: Quia justus titulus, v. g. emptionis, donationis etc. secuta rei traditione, ex se ipso, transfert rei dominium, l. Traditionibus. c. de Pactis: ergo ulterius non erit opus præscriptione: « Nam quod meum est, ex alia causa meum fieri non potest, nisi desierit esse meum; ut dicitur, » c. Inter dilectos. 6. § Ceterum. de Fide instrument. cum concordantiis ibidem a Glossa. Quod meum est, relatis. Resp. neg. consequent, ejusque probationem distinguendo. Justus titulus transfert rei dominium, si simul est verus, atque a parte rei subsistens, conced. Si est putativus tantum, qui scilicet justo errore putatur legitimus, quamvis ex aliqua occulta causa talis non sit, neg. assumptum. Siquidem ut notat Glossa in c. Si diligenti. §. Justus titulus. h. t. et Abbas ibid. n. 23. ad præscriptionem non requiritur justus titulus, qui in veritate sit talis, seu per quem transferatur rei dominium: sed sufficit putativus, sive (ut alii loquuntur) coloratus, vel præsumptus. Et talis titulus pro tanto dicitur justus: quia concurrente bona fide possidentis dat causam præscribendi; licet in veritate non sit justus, alioquin enim nulla opus foret præscriptione. Unde

127. Titulus ejusmodi, quid? — Quæritur II. Quid sit, et quotuplex sit titulus? Resp. I. Titulus, quantum ad propositum, est causa ex se habilis ad transferendum dominium, vel usucapiendi conditionem præbens. Ita Vallensis h. t., § 5. n. 1; Engel, eod. n. 22; Sannig. cap. III. n. 1, et alii; nec in re discordat Glossa in Summa. caus. 16. q. 3. dicens. « Titulus est justa causa possidendi, quod nostrum non est. » Et hujusmodi justa

causa possidendi, seu ex se habilis ad transferendum dominium, vel saltem (si a parte rei non subsisteret) usucapiendi conditionem præbens, est donatio, emptio, transactio, et hujusmodi: nam alii tituli, qui ex natura sua non tendunt ad translationem dominii, ut commodatum, depositum, precarium, etc., pariter nihil prosunt ad præscriptionem, neque usucapiendi conditionem præbent.

128. Et quotuplex sit? — Resp. II. Ejusmodi tituli habiles ad transferendum rerum dominium, vel saltem præbentes usucapiendi conditionem, sunt sequentes; quo ex libro XLI. Digestorum desumptos, breviter allegat, et explicat Lessius lib. II. cap. VI. dubit. 7. videlicet, dum quis bona fide possidet rem alienam. « Pro emptore, pro transacto, pro donato, pro hærede, pro legato, pro dote, pro judicato, pro derelicto, pro soluto, pro suo. » Quia enim titulo emptionis, transactionis, donationis, etc. secuta traditione transferri solet rerum dominium, dummodo tradens fuerit dominus, simulque potuerit alienare: hinc fit, quod si bona fide emi rem ab aliquo, quem credebam dominum, et non erat; vel rem ecclesiasticam ab abbate, aut episcopo, credens requisita juris in ejus alienatione fuisse observata per ipsum, et non erant observata, aut hujusmodi, ob talem latentem defectum non acquiram rei dominium, bene tamen usucapiendi conditionem.

129. Tituli Pro soluto et pro suo, dicuntur generales, alii speciales. — Resp. III. Ex enumeratis titulis priores sunt speciales; duo tamen posteriores, nempe « Pro soluto, » et « Pro suo, » dicuntur generales, eo quod sint incerti, et in aliis specialibus etiam includantur. Quicumque enim rem possidet « Pro emptore, donato, legato » (id est, titulo emptionis, donationis, legati sibi in testamento relicti etc.) eam etiam possidet « Pro soluto, et pro suo. »

130. Tituli generales regulariter non recte allegantur ad præscriptionem sine specialibus. — Porro isti tituli generales, cum sint incerti, soli ordinarie non recte allegantur ad præscriptionem sine suis specialibus titulis, ex quibus ortum habent; ut notat Engel, h. t. n. 23. Dicitur « ordinarie: » nam quandoque etiam omnibus aliis deficientibus sufficere possunt, arg. l. ult. ff. Pro suo. ubi admittitur usucapio, quando quis in bonis suis invenit aliquid, quod bona fide existimavit esse suum, etiamsi a parte rei fuerit falsa ejus existimatio. Unde successor, v. g. præ-

latus potest res, ac jura a suo antecessore relicta, ex titulo « Pro suo » præscribere: quia, qui in locum alterius succedit, justam habet ignorantiae causam. Glossa c. De quarta. §. Se posse tueri, h. t. Engel, cit. n. 23. adducens nonnulla alia exempla.

131. Titulus pro hærede, quando sufficiat ad præscriptionem? Si defunctus rem bona fide possedit ut suam, ac necdum præscriptionem complevit, possessio ejus continuatur in hærede. — Quæritur III. Quando titulus Pro hærede sufficiat ad Præscriptionem? Resp. I. Titulus Pro hærede tunc juvat ad præscriptionem, quando defunctus rem bona fide possedit ut suam, ac necdum tempus præscriptionis complevit: nam possessio defuncti continuatur in hærede. Textus est in § Diutina, Instit. de Usucapion. ibi: « Diutina possessio, quæ prodesset cœperat defuncto, et hæredi, et bonorum possessori continuatur, » etc. Concordat textus l. Dolid. § Eum qui. ff. de Contrahend. emption. ubi Bartolus in Summario inquit, quod possessio actoris et successoris jungantur ad præscriptionem implendam: juncta l. Pomponius. c. Cum quis. ff. de Acquirend. possess.

132. Idque exemplificatur. Atque ampliatur ad successorem in beneficio, et legatarium. — Infertur proinde, quod si quis existat hæres alterius bonæ fidei possessoris, qui rem immobilem alicujus privati quinquennio cum titulo, v. g. emptionis possedit, ejusmodi hæres additis aliis quinque annis suæ possessionis, bona pariter fide continuatæ, possit præscriptionem inter præsentem complere. Pirhing h. t. n. 63; Layman, lib. III. Theolog. moral. sect. 5, tract. I, cap. VIII, n. 17, ubi istud ampliatur ad successorem in beneficio: nam hic etiam ad complendam præscriptionem circa jura, et res sui beneficii, potest connumerare annos, quibus bona fide antecessor suus easdem possidebat. Et quod etiam legatario danda sit accessio ejus temporis, quo res fuit apud testatorem; textus est expressus in l. Pomponius. § Sed et Legatario. ff. de Acquirend. possession.

133. Hæres succedit in omne jus defuncti. Accensetur eadem persona cum defuncto. — Ad-ditur notanter « quando defunctus rem bona fide possedit ut suam, » etc. Secus est dicendum, si defunctus rem detinisset veluti sibi commodatam, locatam, oppignoratam, vel apud se depositam: quia talem rem hæres ipsius nunquam præscribere poterit, quantumvis bona fide, ac jure hæreditario, ipsam

possidere videatur. Siquidem « hæres in omne jus defuncti succedit, » ut dicitur l. Cum hæres. ff. de Diversis et temporal. præscript. et proinde censetur rem tenere eo modo, ac jure, quo ipsam tenuit defunctus: videlicet per modum commodati, locati, pignoris, depositi, etc. Accedit, quod hæres censeatur eadem persona cum defuncto, Auth. de Jurejurand. § 1, collat. 5. ubi: « Cum utique nostri videtur legibus unam quodammodo personam hæredis, et ejus, qui in eum transmittit hæreditatem: » junctis concordantiis a Glossa ibid. §. Unam quodammodo, relatis. Unde locum habet, quod reg. 46. jur. in 6. dicitur: « Is, qui in jus succedit alterius, eo jure, quo ille, uti debet. » Quod procedere in successore universali, qualis est hæres, utpote succedens in universum jus defuncti, notat Dynus in cit. reg. 46. jur. in 6. n. 2. et seqq.

134. Quando defunctus fuit possessor malæ fidei, hæres ejus immediatus nunquam præscribit rem illius, licet hanc bona fide habeat. — Resp. II. Quando defunctus fuit possessor malæ fidei, tunc hæres ejus immediatus ex titulo Pro hærede, non potest ullo tempore rem a defuncto mala fide possessam præscribere, etiamsi eam bona fide habeat, vel itaque a se ipso initium præscriptionis inchoare. Ita Covarruvias part. II. in c. Possessor. § 9, n. 1. et seqq. Abbas c. Si diligenti. n. 29 et 30, h. t. Lessius, cit. lib. II. cap. VI, n. 42; Fachineus lib. VII. Controvers. Jur. cap. XXVII. Pirhing h. t., n. 68. et communis aliorum; contra Glossam c. Cum quis in jus. de Reg. juris, in 6. et quosdam alios, quos in contrarium citat Covarruvias ibid. n. 5.

135. Et hujus ratio. Hæres repræsentat personam defuncti. — Ratio communis sententiæ est: quia hæres repræsentat personam defuncti; imo censetur eadem persona cum defuncto, juxta cit. Auth. de Jurejurando a moriente præstito. collat. 5. Ergo sicuti defunctus ipse non potuisset præscribere ullo tempore cum mala fide, ita nec hæres ejus, utpote qui ob repræsentationem defuncti, fictione juris censetur habere malam fidem. Id ipsum habetur clare decisum in l. ult. c. Communia de Usucapion. ubi proinde Salycetius in Summario sic inquit: « Vitium defuncti nocet ejus universali successori, etiam bonam fidem habenti. » Concordat textus in l. Cum hæres. ff. de Diversis et temporal. præscription. et § Diutina, Instit. de Usucapion.